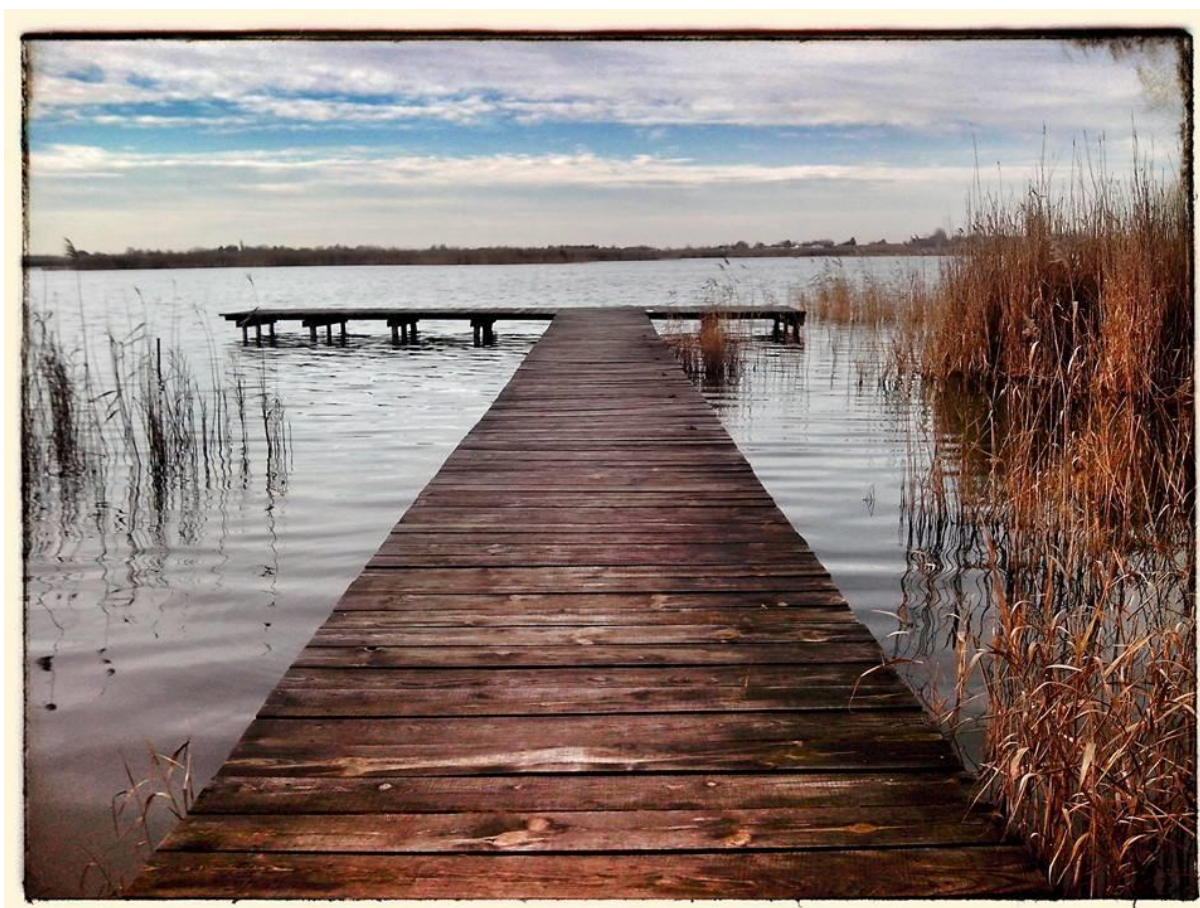

Јавно предузеће
„Палић-Лудаш“

СПЕЦИЈАЛНИ РЕЗЕРВАТ ПРИРОДЕ “ЛУДАШКО ЈЕЗЕРО”

ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ЗА 2015. ГОДИНУ

Палић, јануар 2015. године

I УВОД

Основ за израду овог програма је Уредба о заштити Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“ („Службени гласник РС“ бр 30/06), а у складу са Законом о заштити природе, члан 54. и Планом управљања СРП „Лудашко језеро“ за период 2010 - 2019 (сагласност Министарства животне средине, рударства и просторног планирања бр. 353-02-2652/2010-03).

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Главни циљеви и задаци одређени су Планом управљања Резервата и према досада реализованим активностима датим у Извештајима о остварењу програма управљања СРП „Лудашко језеро“ претходних година почев од 2010. године.

- Развијање и унапређивање чуварске службе.
Даље развијање рада службе кроз потребно опремање (теренско возило, делови униформе), полагање стручног испита, додатне едукације чувара (административни и технички аспекти бележења догађања на терену, картографске обуке, обуке у препознавању заштићених врста) од стране стручне службе .
- Приоритетне мере активне заштите природе и ревитализација угрожених станишта (влажне ливаде кроз наставак досадашњих пројеката ревитализације и реинтродукције - локалитет Птичарска колиба, ушће Киреша, степски фрагменти – локалитет Источна обала, ливада на комплексу Визиторског центра Лудаш кроз рад чуварске и стручне службе, активне мере у заштити угрожених врста - корњача, видра, чигра, модроврана, мочварни мравник и др.
- Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања у циљу дефинисања пројекта активне заштите и очувања заштићеног подручја уз развијање ГИС кроз пројекат Града Суботица.
- Успостављање и наставак постојеће сарадње са корисницима подручја (пољопривредници, водопривреда, НИС, викендаши, пецароши) и локалним становништвом - МЗ Хајдуково и Шупљак, у одрживом коришћењу простора Резервата кроз рад чуварске и стручне службе.
- Наставак развијања традиционалних видова коришћења ресурса у циљу смањења деградационих процеса, а истовремено развоја одрживог коришћења природних ресурса кроз рад стручне и чуварске службе (организација и надзор кошења, организација и надзор испаше, организација и надзор сече трске).
- Усклађивање водног режима у Резервату са потребама заштите природе, врста и станишта, али и очувања природног ресурса воде кроз наставак сарадње са водопривредним предузећем и Покрајинским заводом за заштиту природе на изради новог водног режима за систем Палић – Лудаш – Тиса.
- Развијање даљих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко и етно туристичких садржаја уз даље уређивање Визиторског центра Лудаш (завршетак техничког пријема, израда нових изложбених сегмената).

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

1.1. Чување

У Специјалном резервату природе „Лудашко језеро“ чување и надзор обавља шест чувара – организованих у чуварску службу управљача.

Чување и надзор су сталне активности у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта, а спроводе се у сарадњи са осталим корисницима простора, тј. *Волонтерском чуварском мрежом* МЗ „Шупљак“.

Чувар заштићеног подручја надгледа спровођење режима заштите, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора као и посетилаца „Лудашког језера“, са нагласком на надзору поштовања услова заштите природе. Чувар континуирано кроз теренски дневник извештава о свим променама у Резервату, као и о предузетим радњама (прекид или забрана радова, налог за довођење у претходно стање, комуникације са корисницима, надзор спровођења услова заштите природе). Чуварска служба у координацији са стручном службом прати стање, подноси пријаве инспекцији, или судији за прекршаје и координира праћење поштовања услова заштите природе. Планира се наставак стандардизације ових послова.

Будући да су крајем 2014. године ступили на снагу правилници:

- Правилник о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014).
- Правилник о службеној одећи чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014).
- Правилник о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014), управљач планира едукацију чуварске службе у циљу полагања стручног испита за чувара заштићеног подручја, као и накнадну набавку службене легитимације за чувара заштићеног подручја и службену одећу за чувара заштићеног подручја, све у складу са наведеним правилницима.

- Средства за бруто зараде чувара износе

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Министарство пољопривреде и заштите животне средине	1.000.000,00

- Средства за остале трошкове чуварске службе (гориво, регистрације аута, дневнице, радна одећа и обућа, полагање стручног испита, израда легитимација, инструменти и опрема)

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Град Суботица	200.000,00
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	310.000,00
Укупно	510.000,00

Планирана је набавка теренског возила за потребе обиласка терена и чувања заштићеног подручја.

- Део средстава за набавку теренског возила ће бити обезбеђена на основу овог, а остатак на основу других програма

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Град Суботица	450.000,00
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	50.000,00
Укупно	500.000,00

Стручна служба управљача ће континуирано радити на пословима управљања заштићеним подручјем кроз израду Програма управљања за 2015. годину, извештаја о остваривању програма управљања за 2015. годину, израду пројеката мера активне заштите (ревитализација влажних ливада и степских фрагмената) и програма динамике активности на управљању популацијама строго заштићених врста.

- Бруто зараде стручне службе

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Град Суботица	100.000,00
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	100.000,00
Укупно	200.000,00

1.2. Одржавање

Управљање отпадом

Планирају се уобичајене активности на одржавању реда и чистоће нарочито на одређеним локацијама: на комплексу Визиторског центра Лудаш у Хајдукову (недељно), пецарошким местима око Киреша, код Школе и на Буцаку у сарадњи са *Волонтерском чуварском мрежом* МЗ „Шупљак“ и мештанима Хајдукова, периодично - кроз акције.

- Средства за управљање отпадом

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	180.000,00

Одржавање постојећег мобилијара

Планирана је поправка (замена носача, лакирање, фарбање) едукативних табли, канти и осматрачница дуж едукативних стаза.

- Средства за одржавање мобилијара

Средства за ову намену обезбеђује	износ
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	50.000,00

1.3. Обележавање

Обележавање је реализовано претходних година по важећим прописима, а током године се планира одржавање ознака граница и табли на улазним местима у Резерват. Планира се и постављање табли забране приступа на деловима заштићеног подручја са режимом првог степена, као и ознака границе режима (које стално оштећују или уклањају).

- Средства за обележавање заштићеног подручја

Средства за ову намену обезбеђује	износ
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	50.000,00

Заснивање и успостављање базе података (катастар, ГИС и др.)

Наставак формирања базе података која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања кроз рад на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП "Палић-Лудаш" са називом "SuPaLuSe Ranger LandCruiser 2011 MiBeSoft". Проблем за јаче развијање ове функције и даље је недовољан број чувара одговарајуће стручне спреме, недовољног броја стручног људства за обраду ових података и недовољан број излазака на терен у функцији праћења стања.

Поред овога, управљач ће наставити развој географског информационог система (ГИС) као до сада, кроз пројекат Града Суботица (ГИС СУБОТИЦА).

- Средства за развој базе података

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	300.000,00

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно – историјским вредностима

- Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица води податке о непокретним културним добрима и евидентираним добрима на подручју и прописао је мере за њихову заштиту. Према сазнањима Управљача током 2015. године нису планиране активности осим надзора чуварске службе.
- За 2015. годину је планирана сарадња са Градским музејем у Суботици, Универзитетом у Сегедину и Националним парком „Кишкуншаг“, Покрајински завод за заштиту споменика културе у вези са припремом прекограничног – међудржавног пројекта у вези са истраживањем примене ритског кречњака у пограничним општинама северног дела Војводине. Планирани пројекат би се надовезао на већ постојеће резултате прекограничног пројекта Републике Србије и Републике Мађарске – IPA пројекат CULT-NAT HERIT под називом „Откривање заједничког културног и природног наслеђа у пограничном региону Мађарска – Србија“ (HUSRB/1203/212/117). Резултати претходног – реализованог пројекта и новог, би били успостављање базе података о присуству ритског кречњака у пограничном појасу Војводине, као и израда информативних табли, веб презентација и туристичких тура предметног подручја. Такође, резултати ће послужити и као стручна и научна основа истраживања ритског кречњака, чији је настанак везан за специфичне географско – геолошке услове.
- Са Градским музејем у Суботици и Универзитетом у Сегедину планирана је припрема и израда још једног међународног – прекограничног пројекта, који би такође био наставак већ постојећег који се односи на археолошка истраживања на подручју локалитета „Хинга“ у оквиру СРП „Лудашко језеро“. На бази прикупљених артефакта на терену, планирана је израда изложбених

поставки у Визиторском центру „Лудаш“, као и лифлета, едукативних табли и веб презентација. Археолошко налазиште „Хинга“ је веома значајно и представља једну од најфреквентнијих локација у целом окружењу, у односу на миграције становништва (преисторијски период, антички период, велика сеоба народа, средњовековни период).

3. Управљање природним ресурсима

1) Мониторинг – праћење стања

Током 2015. године је планиран наставак сарадње са Националним праком „Кишкуншаг“ из Мађарске на успостављању униформног система мониторинга, у смислу појачаног праћења стања таксона који се у Мађарској налазе на листи Natura 2000 врста. До сада су утврђене значајне врсте које се налазе са обе стране границе и направљен је план и динамика праћења популација наведених врста. У Србији још увек не постоји јединствена листа Natura 2000 врста, али ми очекујемо да ће велики број врста које смо дефинисали ући на будућу листу. Наша предложена листа за мониторинг представља списак од 3 биљне врсте, 2 врсте инсекта, један представник риба, 4 водоземца, 1 врста гмизавца, 62 таксона птица и 6 таксона сисара, све је у складу и са *Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*. Врсте које су у континуитету праћене протеклих година се налазе на наведеној листи.

Планира се и наставак мониторинга станишта строго заштићених врста у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе из Новог Сада. Наставиће се и праћење распрострањења неких инвазивних врста биљака, поготову тренд распрострањања у односу на спровођење мера активне заштите природе.

Праћење стања обавља чувар приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима, у складу са условима заштите природе и извештајима о надзору Покрајинског завода за заштиту природе Нови Сад. Одређене податке о мониторингу, прикупљамо и од истраживача који раде на терену.

Подаци се уносе у горе поменути базу. Током године се планира бележење локација гнезђења птица, као и популација заштићених врста биљака ГПС уређајем.

- Средства за мониторинг

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	220.000,00

2) Реинтродукција и реколонизација

Наставак пројекта „*Повратак чигри на Палићко и Лудашко језеро*“ у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“, очекује као резултат поновно насељавање чигри и на Лудашком језеру. Постављене платформе и мониторинг од 2009. године, имале су већ ефекат на Палићком језеру (током године се више парова чигри гнездило на платформи). Такав резултат се у догледно време очекује и на Лудашу, чиме би реколонизација чигре била постигнута.

Програм „*Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини*“ постављањем нових дупљи. Овај пројекат се такође ради у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“ из Суботице. Наведене пројекте „Riparia“ финансира кроз своје програме.

- Средства за реинтродукцију и реколонизацију

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	200.000,00

3) Рекултивација

Део обалних тршњака у III и мањим делом у II степену се током зимских периода секу у циљу рекултивације. То је традиционалан начин коришћења трске дуж обале језера Лудаш. Активности се спроводе у сарадњи са месним заједницама Хајдуково и Шупљак. На основу добијених услова заштите природе стручна служба одређује локације и услове како се може сећи. Чуварска служба ће обављати организацију и надзор ових активности. Активности се одвијају према *Програму коришћења трињака* усклађеним са условима заштите природе.

- Средства за рекултивацију

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	50.000,00

4) Ревитализација и мере активне заштите природе

Наставак ревитализација на више локалитета станишта влажних ливада (код Птичарске колибе, ушће Киреша) спровођењем мера активне заштите природе - кошење ливада, кошење секундарних тршњака у току зиме и током вегетације, припрема могућности организовања испаше стоке, нарочито традиционалних раса. Активне мере спроводи мањим делом чуварска служба, а већим делом их управљач организује у сарадњи са локалним становништвом, уводећи модел одрживог коришћења (корисник може да добије биомасу уколико обави одређене активности на чишћењу угрожених локалитета). Током године се планира прикупљање теренских података и израда програма ревитализације станишта влажних ливада на подручјима Чурго и Киваго.

Ревитализација ће се спроводити и на степском станишту (источна висока обала Лудаша – реликтна степска заједница) кошењем и вађењем дрвенастог подраста непожељних врста у циљу одржавања станишта са степским фрагментима вегетације и спречавању зарастања. Спроводиће се и на станишту са вегетацијом пешчарске ливаде (кошење) и појасу заштитног зеленила са аутохтоним врстама (иза Визиторског центра Лудаш).

Мере активне заштите природе би се увеле и на локалитету са степским фрагментима (Носа).

Спроводиће се и даље мере заштите орнитофауне (постављање дупљи, зимска исхрана). Ове активности се реализују кроз сарадњу и програме Удружења љубитеља природе „Riparia“.

- Средства за ревитализацију и мере активне заштите природе

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	50.000,00

5) Пројекти и програми у области ловства

Резерват обухвата део ловишта „Суботичка пешчара“. Овим делом ловишта газдује Ловачко друштво „Шљука“ са седиштем у Хајдукову на основу годишњих Планова који се ослањају на Ловну основу ловишта „Суботичка пешчара“ Планира се уобичајена појачана контрола у периодима сезоне лова, нарочито у доба миграције птица кроз надзор чуварске службе.

6) Пројекти и програми у области рибарства

Рибарско подручје „Палић-Киреш-Лудаш“ обухвата делове Резервата: речицу Киреш, узводно и низводно од језера и II и III степен заштите језера Лудаш. Подручје је одређено Одлуком Управног одбора Јавног предузећа „Палић-Лудаш“ у складу са законом. Подручје се користи за спортски риболов и по Програму за повремени риболов у функцији праћења стања и њиме управља Сектор за заштиту природе ЈП „Палић-Лудаш“, кроз рад стручне и рибочуварске службе. Заштита рибарског подручја одвија се на основу Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС, бр. 128/2014), Закона о заштити природе („Службени гласник РС, бр. 36/09, 88/10 и 91/10-исправка), Уредбе о заштити Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“ (Сл. гласник РС број 30/06), Одлуке о заштити Парка природе „Палић“ ("Службени лист општине Суботица", 15/13), као и осталим прописима везаним за управљање заштићеним подручјима.

Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ – располаже чуварском и рибочуварском службом које су организационо раздвојене, али персонално нису. Чуvari заштићеног подручја су истовремено и рибочувари, при чему се формулари које испуњавају разликују, а постоје и посебни радни налози. Рибочуварска служба обавља послове надзора и чувања на територији Рибарског подручја „Палић – Киреш – Лудаш“.

Програмом управљања рибарским подручјем „Палић – Киреш – Лудаш“ су дефинисане следеће активности:

- Уклањање механичких нечистоћа - стална активност управљача. Обавља се према потреби. Активности се свде на изношење чврстог отпада из језера и канала (пет амбалажа и други отпад који доспева у воду и на обалу).
- Прављење „одушака“ на леду - Током трајања зимских месеци спроводе се активности отварање одушних отвора на леду у близини природних зимовника риба. Одушни отвори се праве како би се елиминисали гасови, који су због слоја леда на површини језера, присутни у знатно већој концентрацији од оптималне, а која би довела до поремећаја у метаболичким процесима живог света у језеру, чак и до угинућа појединих група организама.
- Обележавање рибарског подручја - Рибарско подручје „Палић-Киреш-Лудаш“ је почетком 2010. године адекватно обележено у складу са Правилником о начину обележавања рибарског подручја („Службени гласник Републике Србије” број 36/09). Одржавање и замена табли је редовна активност Управљача и спроводи се према потреби, а током 2014. године су постављене додатне нове табле. У 2015. години ће се обавити исправка и замена неких носача табли.

7) Пројекти и програми у области пољопривреде

Део пољопривредног земљишта је у државном власништву. Део ових површина је издаван у закуп (делови II и III степена заштите). Планира се даљи рад стручне службе на прилагођавању сетова услова заштите природе по појединачном уговору и стручном надзору у поштовању истих од стране стручне и чуварске службе.

Кошење ливада се контролише у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања природних реткости, остављање пруга за заштиту фауне), а надзире се и испаша (број грла по хектару,

кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду). Планира се рад чуварске службе у надзору поштовања прописаних услова заштите природе.

8) Пројекти и програми у области управљања водама

Пратиће се стање вода, нарочито одржавање нивоа вода у зимском и летњем периоду у комуникацији и развијању сарадње управљања са ДТД ВДП „Северна Бачка“, надлежним за одржавање водопривредних режима вода из система „Палић-Лудаш“.

Планира се даљи рад на изради новог режима вода у сарадњи са заинтересованим субјектима (општина, водопривреда, Покрајински завод за заштиту природе) уз помоћ Покрајинског секретаријата за урбанизам градитељство и заштиту животне средине. Ове активности су и у склопу припремних студија и пројекта санације језера Палић и Лудаш (оба језера су повезана) и Плана за унапређење еколошког статуса језера Палић и околине („Службени лист“ Града Суботице број 24, од 15. јула 2014. године).

Укупно планирана средства за област III

Извор	Износ	Извршилац посла
Министарство пољопривреде и заштите животне средине	1.000.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	300.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
Град Суботица	750.00,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	1.360.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
УКУПНО	3.420.000,00	

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Планира се даља реализација посетилачких програма (предавање и шетња са чуварем) са школама из окружења, локалним школама и развијање модела часа у природи за ниже и више разреде основне школе на два језика (српском и мађарском).

У плану је наставак реализације програма са посетиоцима - школском децом - љубитељима природе (шетње са и без водича дуж две посетилачке стазе – Чурго у дужини од 3 км са 8 тачака/тема и Киреш у дужини од 2 км и 4 тачке/теме, стручна предавања са садржајем везаним за теме посетилачких стаза, посебна стручна предавања у договору са школама) и евентуални развој програма посматрања птица. Током 2015. године наставиће се образовни програми у оквиру рада Визиторског центра Лудаш.

Планира се реализација традиционалног еко кампа (локалитет на комплексу Визиторског центра Лудаш – објекат Истраживачка станица) са орнитолошким и другим природњачким садржајима у сарадњи са локалним НВО. Планира се реализација међународног волонтерског радног кампа (локалитет на комплексу Визиторског центра Лудаш – објекат Истраживачка станица), као и других кампова различитих тема и садржаја са другим субјектима (Црвени крст, радиоаматери, извиђачи).

Истраживања и едукација одвијаће се континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Рiparia“. Реализују се заједнички пројекти који се финасирају кроз програме Удружења „Рiparia“ а Управљач учествује кроз надзор, праћење стања и логистичку подршку (превоз теренским возилом, чамцем). Већина пројеката је вишегодишњег континуираног карактера у функцији заштите врста.

- Наставак пројекта Структура и динамика популација рецентне орнитофауне Специјалног резервата природе „Лудашко језеро” (у више наврата током године, учествују чланови “Riparia” који су лиценцирани прстеновачи).
- Наставак праћења пролећне и јесење миграције птица кроз Резерват (мониторинг, прстеновање - маркирање птица алуминијумским прстенима по међународним стандардима) током целе године.
- Наставак пројекта „Повратак чигри на Палићко и Лудашко језеро“ - мониторинг (целе године, учествују чланови “Riparia” - лиценцирани прстеновачи) и одржавање постављених платформи (у пролеће пре миграције птица - чланови “Riparia” и чуварска служба са чамцем) на Лудашу.
- Наставак пројекта “Укључивање младих у активну заштиту и мониторинг барске корњаче на Лудашком језеру”. Програм се одвија у току еколошког кампа уколико “Riparia” обезбеди финансирање.
- Пројекат заштите барске корњаче (*Emys orbicularis*) кроз активности на евидентирању постојећих гнездилишта, картирању станишта и формирању услова за успостављање нових гнездилишта. Пројекат ће се реализовати кроз сарадњу са Удружењем љубитеља природе „Riparia”.
- Наставак пројекта „Еколошко повољна пољопривредна пракса“ са активностима: постављање стубова за грабљивице између пољопривредних парцела у циљу смањења броја глодара, постављање вештачких дупљи за птице певачице у виноградима и воћњацима у циљу смањења броја инсеката. Пројекат започет 2013. године и који ће се наставити ако „Riparia” обезбеди средства.
- Организација посматрања птица у оквиру *Европског дана посматрања птица*. Манифестација се одржава сваког првог викенда у октобру – обилазак језера у организованој групи, мониторинг и евидентирање уочених јединки птица. Активност се спроводи у сарадњи са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије.
- Активности у оквиру Међународног зимског цензуса птица водених станишта (IWC) - у сарадњи са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије.
- Наставак пројекта „Звук птица“ – Детаљи на www.zvukptica.rs.
- Наставак програма „Активна заштита модровране постављањем вештачких гнездилишних дупљи у Војводини“. Дугогодишњи програм постављања дупљи на одговарајућим стаништима и праћењу гнежђења у Резервату.
- Организовање едукативних излета на подручју резервата.
- Праћење стања популације водених птица.
- Програм активне заштите птица дупљашница постављањем вештачких гнездилишних дупљи (у Резервату на одговарајућим стаништима).
- Наставиће се истраживања на распрострањењу врсте лептира *Phengaris teleius*.

Укупно планирана средства за област IV

Извор	Износ	Извршилац посла
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	100.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	50.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
УКУПНО	150.000,00	

V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

1. Активности и учешће управљача на изради просторних планова и уређењу простора

У завршној фази је израда Просторног плана посебне намене „Суботичка језера и пустаре“ који обухвата и СРП „Лудашко језеро“. Просторна решења из овог плана олакшаће реализацију даљег уређивања заштићеног подручја.

Управљач у наредном периоду планира реализацију активности на просторном планирању, изградњи и уређењу грађевинског земљишта, инфраструктурног планирања и уређења, изградњи рекреативне инфраструктуре, на санацији подручја итд. Током 2015. године се не планирају активности на инфраструктурном уређењу СРП „Лудашко језеро“.

Планирају се радови на одржавању комплекса код Визиторског центра Лудаш, између објеката и око биопречистача (кошење, сакупљање смећа, одржавање приступа стазама - на површини од око 0,5 ha). Планирају се и радови на одржавању коридора и инфраструктуре посетилачких стаза. За 2015. годину је планирана израда три грађевинска пројекта – *пројекат* обнове (поновне изградње) ресторана „Суњог чарда“ који се налази у оквиру комплекса Визиторски центар „Лудаш“; *пројекат* изградње истраживачке – прстеновачке станице на месту на ком се већ скоро 30 година спроводе активности маркирања птица вештачким маркерима и *пројекат* изградње посетилачке инфраструктуре – молова, мостића и осматрачнице.

Укупно планирана средства за област V

Извор	Износ	Извршилац посла
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	700.000,00	ЈП „Палић-Лудаш“ Палић са подизвођачима
УКУПНО	700.000,00	

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1) Презентација заштићеног подручја

- Штампане промотивног материјала намењеног посетиоцима

Планира се реиздање постојећих издања (екотуристичка карта) и израда нових издања. Реиздавање екотуристичке карте зависи од прикупљања потребних средстава. До сада је екотуристичка карта издата једанпут.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	100.000,00

- Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)

Наставиће се сарадња са локалним и регионалним гласилима Ју еко ТВ, Панон РТВ, ТВ Војводина и свим заинтересованим гласилима.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	50.000,00

2) Опремање центра за посетиоце

Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП "Лудашко језеро" је у вишенаменској функцији. Поред функције радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици, има и функцију пријема посетилаца (сала за предавања, изложбени хол, рибарска кућа са двориштем), едукативну и научно–истраживачку функцију (биолошка лабораторија, библиотека у оснивању). Објекат који је сазидан 2008. године кроз Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије, није у пуној функцији, јер није прошао процедуру техничког пријема.

Током 2015. године планира се: завршетак процедуре техничког пријема, завршетак уређивања изложбене поставке и даљи радови на текућем одржавању.

За посебне организоване групе посетилаца (планинари, љубитељи природе и сл.) по захтеву биће организоване туре са вођењем дуж обележених стаза у Резервату (Чурго у дужини од 3 km са 8 тачака/тема и Киреш у дужини од 2 km и 4 тачке/теме).

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	700.000,00

3) Пројекти и програми у области туризма

Управљач на заштићеним подручјима располаже Визиторским центром „Лудаш“ са основном наменом позиционирања управљача у простору, смештања стручне и чуварске службе и развојем екотуризма у региону. Израдом и доношењем Просторног плана предела посебне намене „Суботичка језера и пустаре“, добиће се просторне смернице за уређење Резевата и у функцији валоризације и израде туристичких садржаја. Пројекат развоја одрживог туризма у заштићеним подручјима би се реализовао кроз три сегмента: израда посетилачке инфраструктуре, израда програма за различите циљне групе посетилаца и пласирање програма за основне и средње школе и факултете, посебно у делу који се односи на инкорпорирање посета заштићеним подручјима у планове наведених школских и високошколских установа.

Током 2015. године је планирано опремање интернет сале за посетиоце и сале за презентацију у Визиторском центру „Лудаш“. Планирана је набавка одговарајуће опреме, у случају да се обезбеде средства.

Такође је планирана изградња инфраструктуре за посматраче птица - birdwatching (заклони, осматрачнице, прилази) и то кроз сардању са конзорцијумом „Звук птица“.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	900.000,00

Укупно планирана средства за област VI

Извор	Износ	Извршилац посла
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	1.700.000,00	Подизвођачи
ЈП „Палић-Лудаш“ Палић	50.000,00	Подизвођачи
УКУПНО	1.750.000,00	

VII САРАДЊА

1) Сарадња и партнерство са локалним становништво

Планира се стална сарадња чуварске и стручне службе са корисницима простора (локално становништво, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници).

2) Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју

Корисници простора Резервата или власници/корисници парцела обрађају се Управљачу – стручној служби (усмено или писмено), или директно чуварској служби на терену и њихови упити се решавају на начин да им се објасни Уредбом одређен режим, да ли је жељена активност у складу, или не, или се упућују у процедуру потраживања услова заштите природе у случају да Управљач оцени да је потребно. Ова комуникација са корисницима/власницима доприноси бољем разумевању и тачнијим подацима о коришћењу. Уз даље развијање базе података, планира се даља стандардизација ових послова у вођењу података о наведеним пословима.

3) Сарадња са невладиним организацијама

Постоји стална сарадња са више невладиних организација на посебним пројектима и планира се наставак истих у 2015. години. Наставак сарадње се планира са Удружењем љубитеља природе „Рiparia“, Младим истраживачима Србије – Волонтерским сервисом Србије и другима који пријаве своје пројекте за реализацију на заштићеном подручју.

4) Међународна сарадња

Након потписивања Споразума о сарадњи са Националним парком Кишкуншаг из Мађарске у децембру 2013. године (као наставак претходног Споразума из 2004. године) отварају се даљи задаци у сарадњи који су дефинисани овим споразумом. Формирано је заједничко Радно тело са по три члана са обе стране и реализују се активности кроз размену људи четири пута годишње (по два од сваке стране) за рад на терену (истраживања шафрањике, слепог кучета, још неке заштићене врсте, активне мере заштите), обуци (обука рада чувара заштићених подручја, размена и обука у ГИС,) и сарадњи на новим пројектима (ИПА Прекогранична сарадња са Мађарском). Планиран је наставак сарадње и током 2015. Године.

5) Сарадња са надлежним институцијама

- Наставиће се сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе у овире пројекта „Ревитализација уништених и деградираних природних вредности на Суботичко – Хоргошкој пешчари“.
- Планиран је наставак сарадње са Јавним предузећем „Завод за урбанизам Војводине“ из Новог Сада на припреми концепта Просторног плана предела посебне намене "Суботичке пустаре и језера". Управљач је прошлих године обезбедио стручну сарадњу и учествовао у дефинисању границе посебне намене на територији Града Суботице у сарадњи са Заводом за урбанизам Суботице.
- Наставиће се сарадња са Министарством пољопривреде и заштите животне средине – Агенцијом за заштиту животне средине – кроз пројекат узорковања земљишта на заштићеним подручјима СРП "Лудашко језеро", СРП "Селевењске пустаре" и ПИО "Суботичка пешчара" у циљу испитивања.

Управљач ће и у 2015. години учествовати на семинарима за управљаче заштићених подручја, које организује Министарство пољопривреде и заштите животне средине.

б) Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

Приказивање, односно промоција основних вредности Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“, представљаће у 2015. години један од значајних задатака управљача на остваривању заштите овог подручја.

Главни задаци у смислу промоције су:

- стално медијско приказивање (дневне новине, часописи, магазини, радио, телевизија) напора, резултата и успеха на очувању и унапређењу стања комплетног заштићеног подручја, његовог коришћења, као и проблема и тешкоћа који прате заштиту,
- снимање популарних, образовних и, евентуално, научних филмова,
- штампање проспеката, лифлета, брошура, приручника, упутстава и других публикација,
- интернет презентација.

VIII ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ

1. Противпожарна заштита

У периодима када је повећана опасност од пожара појачаће се рад чуварске службе на осматрању.

У Резервату је присутан проблем паљења тршћака, а починиоце је тешко ухватити. Приликом пожара, који се најчешће подмећу да се обнови део тршћака, страда фауна (птице тршћака, корњаче и други водоземци), али и делови ретке флоре. Исти пожар се често преноси и на околно пољопривредно земљиште и дешава се да угрожава и насеља. Због тога се чуварска служба посебно организује у циљу противпожарне заштите у периодима јесен и нарочито пролеће.

Планира се одржавање постојеће опреме Апарата за гашење (допуњавање, атести и контрола) и набавка нових.

Средства за ову намену обезбеђује	износ
Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине	100.000,00

2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине

Планирано је традиционално обележавање четири значајна датума за Специјални резерват природе „Лудашко језеро“:

- 2. фебруар – Дан Рамсара – Међународни Дан влажних подручја,
- 28. март Дан резервата „Лудаш“ – датум када је Лудашко језеро уписано на Рамсарску листу,
- 11. април – Дан заштите природе, и
- 22. април – Дан планете Земље.
- 5. јун – Светски Дан заштите животне средине

Сви наведени датуми ће се обележити радно – Дан влажних подручја – са локалном заједницом (МЗ „Шупљак“), уз кошење трске на традиционалан начин, уз традиционалне специјалитете (гулаш, пилећи паприкаш, кувано домаће вино и ракија домаћих произвођача, штрудла са маком); Дан резервата „Лудаш“ – обележићемо пригодно у МЗ „Хајдуково“ са представницима локалне самоуправе, гостима из Мађарске и у присуству медија. Прославу Дана заштите природе и Дана планете Земље ће увеличати ученици из основних и средњих школа на српском и мађарском језику, јер ћемо, сада већ традиционално, одржати предавања у више школа. Теме предавања се односе на промоцију заштите природе, као и на угроженост и све већу опасност која прети планети земљи од загађења и уништавања природних ресурса. Дан заштите животне средине ћемо прославити, већ традиционално, као Дан предузећа, уз прикладно окупљање свих запослених, гостију из земље и иностранства.

3. Извори финансирања

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и СРП „Лудашко језеро“.

Сектор заштите природе у Јавном предузећу „Палић-Лудаш“ је организован у функцији обављања управљања заштићеним подручјима. Стручна служба је задужена за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обавља послове чувања, праћења стања и активних мера заштите (извођење неких мера и праћење и надзор над реализацијом на терену - поглавље Г). У оквиру Стручне службе се такође обављају послови сарадње са корисницима и власницима парцела у заштићеним подручјима. Обављају се и послови промоције и развоја едукативних садржаја и сарадње са локалним становништвом.

Још увек је у току завршетак опремања Визиторског центра Лудаш у Хајдукову који је у функцији радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици и централна тачка за пријем посетилаца свих осталих заштићених подручја. Неопходно је завршити процедуру техничког пријема како би објекат дошао у пуну функцију.

Заједничке службе ЈП „Палић-Лудаш“ обављају опште послове (менаџмент, рачуноводство, набавке) са седиштем на Палићу.

Делатност Сектора заштите природе се суфинансира преко Фонда за животну средину Града Суботице и путем конкурса за суфинансирање Покрајине и Републике. Едукативни и екотуристички програми су још у развоју. Акта о накнадама је усвојен 2014. године, па је убирање накнада још у зачетку.

XI ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2015. ГОДИНУ – Табела прихода за заштићено подручје СРП "Лудашко језеро"

Ред.број	Извори прихода	Износ у динарима
	Средства Буџета Републике Србије	1.000.000,00
1.	1.1. Министарство пољопривреде и заштите животне средине	1.000.000,00
	1.2. Министарство пољопривреде и заштите животне средине, Управа за шуме	0,00
	1.3. Остала средства Републике Србије	0,00
	Сопствени приходи	450.000,00
2.	2.1. Приходи од обављања делатности	0,00
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	0,00
	2.3. Остали сопствени приходи	450.000,00
3.	Средства буџета јединице локалне самоуправе	750.000,00
	3.1. Град Суботица	750.000,00
	Остала средства	3.860.000,00
4.	4.1. АП Војводина	3.860.000,00
	4.2. Конкурси	0,00
	Укупно приходи	6.060.000,00

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2015. ГОДИНУ – Табела планираних расхода за заштићено подручје СРП "Лудашко језеро"

Врста расхода	Извори и износи средстава (у динарима)					
	Буџет РС	Сопствени приходи	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од донација, поклона и помоћи	Остала средства	Укупно
А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја						
А.1. Чуварска служба	1.000.000,00	0,00	650.000,00	0,00	360.000,00	2.010.000,00
А.1.1. Бруто зараде чувара	1.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.000.000,00
А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аута, дневнице, службена одећа и обућа, инструменти и опрема)	0,00	0,00	200.000,00	0,00	310.000,00	510.000,00
А.1.3. Набавке средстава рада (чамац, возило, мотор и др)	0,00	0,00	450.000,00	0,00	50.000,00	500.000,00
А.2. Одржавање заштићеног подручја	0,00	300.000,00	100.000,00	0,00	180.000,00	580.000,00
А.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда управљачких докумената, програма, пројеката, сарадња са локалним становништвом, институцијама и др.)	0,00	100.000,00	100.000,00	0,00	0,00	200.000,00
А.2.2. Обележавање заштићеног подручја	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00
А.2.3. Управљање отпадом	0,00	0,00	0,00	0,00	180.000,00	180.000,00
А.2.4. Одржавање постојећег мобилијара	0,00	150.000,00	0,00	0,00	0,00	150.000,00
А.3. Презентација заштићеног подручја	0,00	150.000,00	0,00	0,00	450.000,00	600.000,00
А.3.1. Штампање промотивног материјала					100.000,00	100.000,00
А.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00

	А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	0,00	0,00	0,00	0,00	300.000,00	300.000,00
	А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0,00	100.000,00	0,00	0,00	50.000,00	150.000,00
	Укупно А.0	1.000.000,00	450.000,00	750.000,00	0,00	990.000,00	3.190.000,00
	Б.0. Управљање посетиоцима						
	Б.1. Изградња улазних станица	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Б.	Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0,00	0,00	0,00	0,00	700.000,00	700.000,00
	Б.4. Штапање материјала намењеног посетиоцима	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Б.0	0,00	0,00	0,00	0,00	700.000,00	700.000,00
	В.0. Регулисање имовинско правних односа						
В.	В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	В.2. Накнада за нанету штету	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно В.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја						
	Г.1. Мониторинг	0,00	0,00	0,00	0,00	220.000,00	220.000,00
	Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0,00	0,00	0,00	0,00	200.000,00	200.000,00
Г.	Г.3. Рекултивација	0,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	50.000,00
	Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	0,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	50.000,00
	Укупно Г.0	0,00	0,00	0,00	0,00	470.000,00	520.000,00
	Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса						
	Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Д.	Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0,00	0,00	0,00	0,00	700.000,00	700.000,00
	Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.4. Пројекти и програми у области	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

	ловства						
	Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0,00	0,00	0,00	0,00	900.000,00	900.000,00
	Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Д.0	0,00	0,00	0,00	0,00	1.600.000,00	1.600.000,00
	Е.0. Остали некатегорисани послови						
Е.	Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др. за потребе противпожарне заштите)	0,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00	100.000,00
	Е.2. Други послови	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Е.0	0,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00	100.000,00
Укупно планирани расходи		1.000.000,00	450.000,00	750.000,00	0,00	3.860.000,00	6.060.000,00